

Måger i byen

– når mågen bliver en uønsket indflytter

Mange borgere oplever mågen som en smuk og interessant fugl at studere på nært hold. Andre opfatter den som en støjplage, specielt i fuglens yngletid. Lokalt kan generne fra mågerne opleves at være store.

Sølvmåge [Foto: Knud N. Flensted]

Pjecen har til formål at give et enkelt overblik over de muligheder, der er for at reducere generne fra mågerne ved din bolig.

Hvem er "plageånden"?

Mågen er et af de vilde dyr, der har fået smag for bylivet. De seneste 30 år er antallet af specielt sølvmågen (*Larus argentatus*) steget støt i mange europæiske havnebyer. Samme udvikling er set i Aarhus. Første ynglende par i Aarhus blev registreret i begyndelsen af 1980'erne og i 1999 var der ca. 200 ynglende par på byens tage⁽¹⁾. I juni-juli 2007 er bestandsoptællingen gentaget⁽²⁾ og viste, at bestanden af ynglende måger er på samme niveau som i 1999. Resultatet er overraskende, da oplevelsen er, at der er mange måger i byen. Forklaringen er muligvis, at der er tilflyvende måger fra andre områder end byen.

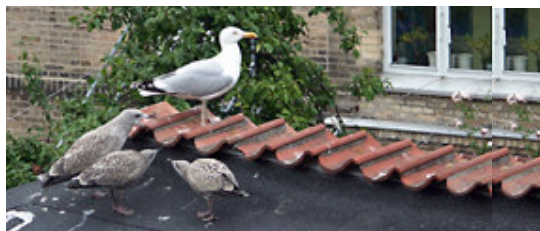
Mågen er tryk ved mennesker. Der er eksempler på, at de banker på ruden for at blive fodret. [Foto: Knud N. Flensted]

At sølvmågen har rykket teltpælene til byen giver mulighed for mange spændende oplevelser på tæt hold, da den udover naturlige adfærdstræk som vild fugl hurtigt har lært at tilpasse sig de nye omgivelser. I dag er mågens tilstedeværelse en naturlig del af det at bo i en havneby.

Som nævnt er det ikke alle, der syntes, at mågen er den foretrukne nabo. Det skyldes, at mågerne specielt i yngletiden er støjende og til gene for nogle byboere. I tilgift kan mågernes "klatter" nogle steder udgøre et hygiejnisk og æstetisk problem. I værste tilfælde kan redemateriale, der blokerer nedløbsrender eller udluftningshuller medvirke til at gøre skade på bygningen.

Hvorfor flytter mågen til byen? Sandsynlige forklaringer er:

1. Primært for at formere sig.
2. Der er et stort antal egnede redepladser kombineret med mangel på egnede redepladser i naturområder.
3. Redepladserne er beskyttet mod naturlige fjender som ræv og rotte.
4. Stor ynglesucces.
5. Alsidigt fødeudbud.

[Foto: Tom Lund]

I områder af Aarhus – specielt omkring bymidten - giver mågernes skrigeri genlyd i mange af døgnets timer fra det tidlige forår til sensommeren. Specielt i perioden med unger bliver sølvmågen meget højlydt og aggressiv. Sølvmåger der forsvarede reder og unger, kan sågar finde på at bruge deres afføring som ammunition.

Ynglesuccesen i byen er høj. Et enkelt mågepar kan i løbet af få år etablere en hel koloni. Har et mågepar haft ynglesucces vender de formentlig tilbage til samme sted efterfølgende år. Ligeledes vil ungerne vende tilbage til det sted, de er opvokset. Unger der er født og opvokset i byen vil blive i byen, selv om de skræmmes væk fra ét sted. De kender ikke til andet. Betydningen heraf er, at bortskræmning eller foranstaltninger til at undgå redeetableringer på én ejendom blot medfører, at sølvmågen finder en anden redeplads i nærheden.

Da sølvmågen i naturen primært er en kolonirugende fugl og foretrækker selskab i store grupper, vil etablerede fugle tiltrække flere. I byen lever en del af mågerne isoleret parvis.

Hvad spiser sølvmågen?

Sølvmågen er stort set altædende. I naturen står menuen på fisk, muslinger, smådyr, ådsler, æg og plantedele. Den er heller ikke kræsen for som kannibal at æde fugleunger. Byboende måger har udvidet menuen med fødevareaffald, som f.eks. burger-, pizza- og pølserester, der smides i byrummet, eller de fodres i baggårde og haver. Fodring af måger er utvivlsomt en udbredt aktivitet og en medvirkende faktor til mågernes ophold i byen – specielt i vinterhalvåret.

Sølvmågen kan sagtens have en aktionsradius på 30 km i søgen efter føde på landbrugsarealer, i havet, på kysten, på lossepladser, plæner i byen og fortærbart affald i byen. Mågens fødemuligheder er mange. Selvom sølvmågen i byen til en vis grad lever af rester og affald fra det moderne samfund, så viser f.eks. muslingeskaller på tagene, at de også henter føde langvejs fra. Der er ingen sikkerhed for, at måger der søger føde i byen også har rede i byen.

Skønt mågerne finder føde i gadeaffaldet, er det formentlig ikke den væsentligste faktor for mågernes succes i byen. De er her primært, fordi de kan formere sig i relativ tryghed.

Fakta om sølvmågens yngleforhold:

- Sølvmågen er kønsmoden efter 2-4 år.
- En måge der har ynglet i byen, vil som hovedregel vende tilbage til samme koloni år efter år.
- Den søger mager og indleder kurtmageri i februar/marts.
- Reden er færdig i april og æg lægges i april/maj.
- Æggene klækkes i juni, hvorefter de voksne individer bliver mere aggressive, og ungerne skriger efter føde.
- Unger begynder at flyve i juli/august og forældreindivider bliver meget aggressive og støjende.
- Ved sommerens slutning spredes kolonien, og der falder ro over omgivelserne indtil næste ynglesæson.

Metoder til at forebygge eller minimere gener

Der er flere metoder, der kan tages i anvendelse for at gøre din bolig mindre attraktiv som mågebolig, f.eks. at

- nybyggeri designes så potentielle redepladser undgås
- etablere fysiske forhindringer ved eksisterende byggeri
- diverse metoder til bortskræmning
- kontinuerlig fjernelse af reder
- løbende fjernelse/bekæmpelse af æg, unger og voksne måger

Nedenfor følger en enkel gennemgang af de forskellige muligheder.

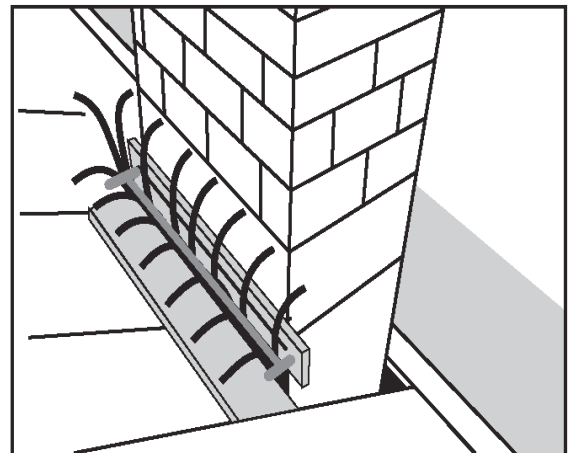
Hvordan forhindres redebygning?

Sølvmågen bygger rede på flade tage og steder, hvor reden kan ligge stabilt og beskyttet. F.eks. bag skorstensrør og udluftningskanaler. Den mest effektive metode til at forhindre måger i at slå sig ned på bygningen er at designe tagene så redebygning forhindres samt at sikre let adgang til potentielle redepladser.

Hvis man allerede under byggeriet tænker i "mågeløsninger", kan selve tagkonstruktionen udformes, så den ikke tiltrækker mågerne. Det gælder reelt om at undgå steder, hvor rederne kan få fodfæste eller læ. Det drejer sig altså ikke kun om flade tage.

Montering af fysiske hindringer for redebygning

Alternativt forebygges problemet ved at montere net, "fuglepigge" eller stålwirer allerede under byggeriet, så mågen hindres i at lande eller etablere rede. Det er relativt billigt. En senere etablering vil være betydelig dyrere – specielt hvis adgangsforholdene til taget er ringe.

Flade tage som det ofte ses ved moderne kontorbyggeri eller tage med svag hældning er mågernes favoritsteder for redeplaceringer. Rederne kan placeres stabilt, og kravet er blot lidt læ for blæsten. Bedste løsning er derfor at forhindre mågen i at lande på taget.

På hældende tage behøver rederne et fodfæste for at ligge stabilt, f.eks. i form af små fremspring, bag skorstene eller udluftninger. På et hældende tag vil en glat overflade være mindre attraktiv og en 25 graders hældning er typisk for stejlt.

Uanset hvilken bekæmpelsesmetode, der ønskes anvendt, er lette adgangsforhold til taget en afgørende faktor for at igangsætte en effektiv indsats. Jo sværere tilgængelighed, jo dyrere bliver det at foretage en problemløsning.

Der findes 3 fysiske forebyggelsesmetoder til at hindre redebygning:

Net: Der kan udsædes specielle net, der er designet til at hindre adgangen til, at mågen kan lande på taget. Metoden er specielt anvendelig på flade tage. Dette er den mest anvendte form for "mågeprævention" til bygninger med flade tage, og den kan designes til de fleste bygninger.

Fordele:

- Effektivt ved korrekt montering.

Ulemper:

- Løsningen er dyr og kræver vedligeholdelse.
- Den visuelle fremtoning af nettene der vanskeligt kan indpasses til bygningens arkitektur.
- Fugle kan vikles ind i nettet.
- Mågerne vil sandsynligvis flytte til alternative pladser nær ved.

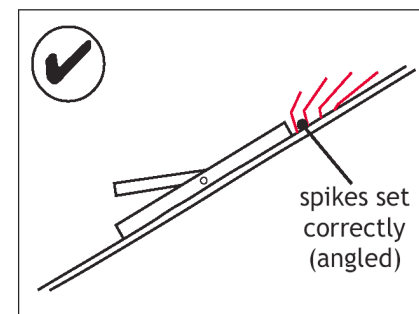
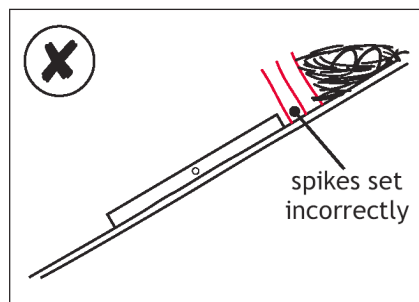
Fuglepigge: Fuglepigge (eller spikes) er oprette stålpigge, der monteres i tætte rækker og hindrer måger i at lande eller bygge rede. De er specielt anvendelige på steder, hvor der er indskrænket adgang til løbende at fjerne redemateriale, f.eks. ved skorstene. Det er vigtigt med god tæthed af piggene.

Fordele:

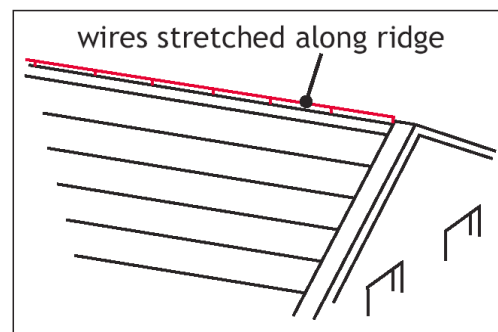
- Relativ billig løsning.
- Kræver ikke meget vedligeholdelse.
- Fremstår ikke udpræget synligt.

Ulemper:

- Ikke hensigtsmæssig løsning ved forebyggelse på store flader.
- Mågerne vil sandsynligvis flytte til alternative pladser nær ved.

Wirer: Der er forskellige måder at anvende wirer af fjederstål. En simpel måde er f.eks. at trække en wire langs tagryggen på tage med hældning. Det hindrer fuglene i at bruge tagryggen som hvilested. På et fladt tag kan parallelt monterede wirer hindre mågerne i at lande. En fordel ved wirer frem for udspændte net er, at mågerne ikke vikles ind, og at synligheden er mindre. Også elektriske wirer hvor fuglene får små stød kan være effektivt.

Fordele:

- Relativ billig løsning.
- Kræver ikke meget vedligeholdelse.
- Fremstår ikke udpræget synligt.

Ulemper:

- Mågerne vil sandsynligvis flytte til alternative pladser nær ved.

Det er vigtigt at fuglepigge, wirer og net monteres korrekt, da mågerne ellers finder måder at omgå hindringen.

Ved anvendelse af firmaer der foretager skadedyrsbekæmpelse, vil

omkostningen i høj grad afhænge af tilgængeligheden til taget. Materialer er relativt billige, mens leje af lifte er dyrt. Derfor er det vigtigt, at man har lidt fokus på mågeproblematikken ved nybyggeri eller ved renoveringer af bygninger. Det sparer penge og besvær.

Skræmmeteknikker

Der findes en lang række mere eller mindre fantasirige bortskræmningsteknikker. Eksempler på sådanne er plasticrovgule af f.eks. ugle eller falk og fugleskræmsler i forskellige udformninger. De anses i store træk for værende spild af penge. Bortskræmningen er kortvarig, da mågerne hurtigt gennemskuer, at der ikke er fare på færde. Det øger effekten såfremt "skræmningesten" jævnligt flyttes eller er bevægelig.

Fordele:

- Billigt.
- Enkelt at montere.

Ulemper:

- Virkningsløse - mister hurtigt sin effekt.
- Mågerne vil muligvis flytte til alternative pladser nær ved.

Skræmmelyde

Nogle skadedyrsbekæmpelsesfirmaer leverer lydanlæg, der afpiller lyde af en måge i pine eller nød eller skrig fra mågernes naturlige fjender, som f.eks. falk. Disse teknikker har vist sig at have effekt på sølvmåger. Der er dog også eksempler på, at mågerne hurtigt gennemskuer bedraget og vender tilbage.

Fordele:

- Relativt effektivt.

Ulemper:

- Formentligt relativt dyrt.
- Metoden er naturligvis ikke brugbar i tæt beboet område.
- Mågerne vil sandsynligvis flytte til alternative pladser nær ved.

Oliering/paraffinering af æg

Oliering af æg (dyppe dem i paraffin-olie) forsejler skallen og steriliserer derved ægget. Mågen snydes til at tro, at ægget stadig er levedygtigt og vil fortsætte at ruge. I denne periode er fuglene aktuelt relativt stille, og man undgår den mest aggressive periode, når ungerne er i reden. Efter 4-6 uger vil æggene efterhånden fordærves, og mågerne vil udstøde dem af reden. Mågerne vil herefter lægge et nyt kuld æg, og paraffineringen skal derfor gentages.

Fordele:

- Effektivt.
- Relativt billigt.

Ulemper:

- Kræver let adgang til taget.
- Skal gentages over en årrække.

Dummy æg

Dummy æg er æg af plastik fyldt med sand og dekoreret som et mågeæg. Dummy æg har vist sig succesfuld, når disse byttes ud med de naturlige æg i reden. Da dummy æggene ikke forringes, er der gode chancer for, at der ikke lægges et nyt kuld.

Udover at reducere støjen fra mågerne vil dummy æg (gælder også oliering) muligvis bevirke, at kolonien går i opløsning og spredes, da hunnen vil søge anden mere befrugtningdygtig mage andet steds. Da unger ofte vender tilbage til samme koloni for at formere sig efter 2-4 år, vil metoden bevirke, at rekrutteringen af fugle til kolonien reduceres. Metoderne har derfor god effekt, når den gentages i en årrække.

Fordele:

- Meget effektivt.
- Relativt billigt.

Ulemper:

- Kræver let adgang til taget.
- Skal gentages over en årrække.

Kontinuerlig fjernelse af reder

Mågerne har behov for et redeanlæg før æggene lægges og rugning påbegyndes. En måde at forhindre mågerne i at yngle er ved kontinuert at fjerne rederne forebyggende. Det skal i stort omfang foretages på tidspunkter (feb.-mar.), hvor man slet ikke tænker på, at der vil komme mågegener længere hen på sommeren.

Fordele:

- Meget effektivt.
- Billigt.

Ulemper:

- Kræver let adgang til taget.
- Kræver en ihærdig indsats.
- Skal gentages over en lang årrække.
- Mågerne vil sandsynligvis flytte til alternative pladser nær ved.

Direkte bekæmpelse af mågen

Hvis en borger ønsker at foretage bekæmpelse af mågen på sin ejendom (nedskydning eller fjernelse af unger og æg) kræver det en tilladelse fra Naturstyrelsen via det lokale statsskovdistrikt (i Aarhus via Naturstyrelsen Søhøjlandet). En tilladelse gives typisk til et begrænset antal individer og i en afgrænset periode. Bortskydning må kun praktiseres af en person med våbentilladelse. Der skal også søges tilladelse til at fjerne unger eller æg fra rederne eller erstatte æg med "dummy æg". Skydning i byområder kræver desuden tilladelse hos politiet.

Fordele:

- Fjernelse af unger gør mågerne mindre aggressive og støjende.

Ulemper:

- Skydning: foretages med luftgevær og er ineffektiv, da man kun får bekæmpet få individer.
- Skydning: Vanskeligt at praktisere i boligområder og kræver politiets tilladelse.
- Indsatsen er mangeårig.

Nedenstående er udelukkende vejledning, og skal ikke opfattes som retsgyldige råd:

Generelt set er det ulovligt at dræbe, fange, eller skade vilde fugle og deres æg. Jagt på fuglene må udelukkende ske efter jagtlovens bestemmelser udenfor fuglenes fredningstid.

Enhver form for bekæmpelse indenfor fredningstiden kræver en dispensation fra Naturstyrelsen, og der må udelukkende anvendes godkendte bekæmpelsesmetoder. Udsendelse af skræmmelyde mod fugle på deres ynglepladser er i strid med EU-fuglebeskyttelsesdirektivet.

Det tillader/begrænser lovgivningen

Flere og flere borgere ønsker dispensation fra jagtlovens regler til bekæmpelse af de oplevede gener af mågernes tilstedeværelse. Borgeren skal udfylde og fremsender et ansøgningskema, som kan hentes på Naturstyrelsens hjemmeside. Det er kun ejendommens ejer, som kan ansøge.

Naturstyrelsen oplyser, at der jævnligt gives dispensation til at fjerne reder med æg og unger, når mågerne medfører alvorlige gener på en lokalitet. En betingelse for tilladelsen vil typisk være, at man fremadrettet sikrer, at mågerne ikke vil kunne genetablere sig. Dvs. at der foretages forebyggende foranstaltninger eller, at man hvert år fjerner rederne før æglægning.

Hvis Naturstyrelsen giver tilladelse til nedskydning af et antal individer, videresendes tilladelsen til det lokale politi. Tilladelsesindehaveren skal efterfølgende kontakte Østjyllands Politi for at få lov til at skyde i et givent byområde. Der findes ingen blanketter til ansøgning om skydetilladelse.

Fredningstid: Sølvmågen er fredet fra 1. februar til 31. august. Herudover må der drives jagt eller regulering af mågen med godkendte metoder.

Kommunens indsats

Aarhus Kommune er opmærksom på problemet. I juni 2007 er gennemført en bestandsoptælling for at afklare, om antallet af ynglende måger er i udvikling.

Kommunens rolle i mågeproblemet er primært at bidrage til mindsket fødegrundlag i byrummet og ellers bistå med information og vejledning. Det er vigtigt at påpege, at problemet med mågerne ikke er kommunens ansvar, og at kommunen ingen hjemmel har til at kunne foretage hverken en direkte eller forebyggende indsats, når det gælder privat ejendom. Det ansvar påhviler ejendommens ejer.

Diverse oplysninger

- I forskellige havnebyer i England/Skotland har man gennem mange år arbejdet med at fjerne mågerne fra byerne med mange forskellige metoder, men hidtil uden stort held.
- Engelske undersøgelser har vist, at en meget stor andel af mågerne kan være bærere af Salmonella, Campylobacter bakterier og Escherichia coli. Det er ikke påvist, at sådanne infektioner er overført til mennesker gennem fuglenes afføring.

Konklusion

Løsningen på mågeproblemet er, som det fremgår, meget vanskelig og kompleks også selv om der er mange forskellige løsninger, der kan tages i anvendelse. De fleste har kun begrænset effekt og virker kun meget lokalt. Bedste løsning er at tage det lange seje træk med konstant fjernelse af redemateriale, så der ikke sker en etablering af kolonier. Når kolonien først er etableret, er det vanskeligt at få den fjernet. En effektiv løsning skal ske over en meget bred front, hvis man ikke blot vil flytte rundt med problemet. Dette betinger imidlertid en frivillig og målbevidst indsats fra alle ejere af ejendomme med ynglende måger, hvilket kan gøre indsatsen svær.

Mågernes tilpasning er imponerende, og forventningen er, at vi også i fremtiden vil have måger i Aarhus.

Skadedyrsbekæmpelsesfirmaer:

Der findes i dag mindst 6 skadedyrsfirmaer, der har specialiseret sig i en eller anden form for "mågesikre" indretninger af tage eller bekæmpelsesløsninger. Oplysninger om firmaerne kan hentes på internettet.

Diverse links hvor der bl.a. kan søges information om sølvmågen og dens adfærd:

Naturhistorisk Museum (www.naturhistoriskmuseum.dk/stenbronatur/fakta/fugle/soelvmaage.htm)

Naturstyrelsen (www.naturstyrelsen.dk/)

Dansk Ornitologisk Forening (www.dof.dk/ eller www.dofbasen.dk/ART/art.php?art=05920)

(www.gloucester.gov.uk/content.aspx?URN=2162)

(www.scotland.gov.uk/publications/2006/05/18113519/0)

(www.fugleforum.dk/)

⁽¹⁾Ynglende måger på hustage i Århus og det øvrige Danmark. Forfatter Ole Lilleør, Dansk Orn. Foren. Tidsskrift. 94 (2000).

⁽²⁾Sølvmåger i Århus 2007. Bestandsoptælling af måger i sommeren 2007. Naturhistorisk Museum i samarbejde med Aarhus Kommune.